

"THE AMERICAN ARCHIVIST" vol. 45 (1982), nr. 1—4, 562 p.

Revista Societății Arhiviștilor Americani redă în cele 4 numere apărute în 1982 noi puncte de vedere originale ale colegilor americani asupra unei largi game de subiecte. Multe încercări izbutite de teoretizare, ca și practici curențe sau experiențe derulate în arhive de stat, ale întreprinderilor sau particulare vin să completeze tabloul dinamic al arhivisticii nord-americane contemporane.

Pentru prezentarea de față am ales acele articole care ni s-au părut cele mai potrivite momentului actual al arhivisticii românești, lăsând celor mai îndeaproape interesați plăcerea să descopere alte noutăți arhivistice de peste ocean.

Refolosirea adaptată a vechilor clădiri pentru arhive (Adaptive Reuse of Old Buildings for Archive, nr. 1, p. 11—18) și-a intitulat articolul Jay Haymond. El aduce în discuție o problemă acută a oricărei Arhive, de oriunde în lume, cu deosebire în acele țări unde arhivele sînt pe punctul de a depăși posibilitățile de depozit. Ideea nu este, fără îndoială, nouă, dar autorul, pe lângă filmul amenajării unui nou depozit de arhivă (Societatea Istorică de Stat Utah) într-o clădire construită în alt scop, precizează și câteva considerații de ordin general privind alegerea unui asemenea imobil. Este vorba de criterii ce pot sta la baza oricărei opțiuni de acest gen : clădiri în zona centrală a orașului ; folosirea infrastructurii existente ; servicii la nivel superior pentru arhivă și funcționarii ei ; prețul, nu în ultimul rînd, care este net inferior celui pentru o construcție nouă. De asemenea, autorul menționează unele criterii de alegere a clădirii : să asigure perspectiva creșterii arhivei pentru circa 10 ani ; să aibe o „prezentă” istorică ; un potențial pentru o folosire flexibilă etc.

Frank Boles, în *Nerespectarea ordinii originale (Disrespecting Original Order, nr. 1, p. 26—32)*, abordează o altă temă de largă audiență, dar în aceeași măsură discutată și controversată în mediile arhivistice. Dacă, îndeobște, este acceptată ideea păstrării ordinii originale a documentelor în fondurile de arhivă, nu toți

specialiștii sînt de acord în ceea ce privește fondurile și colecțiile personale, în general neordonate. Acesta este, pe scurt, subiectul pe care autorul îl prezintă critic, reluînd punctele de vedere ale principalilor teoreticieni americani, care l-au abordat în lucrări de referință. Sînt aduse în prim plan argumente atît pentru avantajele de ordin practic și economic ale păstrării ordinii originale în fondurile și colecțiile arhivistice, cît și de ordin teoretic și metodologic, dar sînt precizate și excepțiile care fac necesară reordonarea obligatorie a documentelor.

Studiul Max Weber și analiza organizării birocratice moderne — note referitoare la o teorie a evaluării (Max Weber and the Analysis of Modern Bureaucratic Organisation: Notes Toward a Theory of Appraisal, nr. 2, p. 119—130) este mai deosebit în ceea ce privește modul de tratare.

Autorul, Michael A. Lutzker, pornește de la lucrările sociologului german Max Weber (1864—1920), cele referitoare la rolul birocrăției într-o democrație, și continuă cu experimentele americane care au condus la descoperirea „Efectului Hawthorne”, în anii '30, legat direct de relațiile interumane ce se stabilesc într-o instituție, întreprindere etc., pentru a susține necesitatea promovării teoriei arhivistice, care poate utiliza datele oferite de studiile asupra „relațiilor umane”. El precizează că este folositor să fim conștienți de modul în care factori iraționali afectează luarea deciziilor ; să înțelegem că nu toate deciziile de politică sînt luate de conducerea organizației (creatoare de documente — n.n.) ; că politicile conflictuale pot produce documente care reflectă realități diferite ; că forțele din afara organizației afectează crearea documentelor etc.

Helen W. Slotkin și Karen T. Lynch, în articolul *O analiză a procedurilor de prelucrare — abordarea adaptabilă (An Analysis of Processing Procedures: The Adaptable Approach, nr. 2, p. 155—163)*, relevă faptul că arhiviștii se văd ei înșiși ca intermediari între creatori și cei ce folosesc documentele. Punctul critic al acestui rol îl

constituie responsabilitatea arhivistului în prelucrarea colecțiilor și fondurilor de documente, impunerea controlului intelectual și fizic asupra colecțiilor arhivistice și de manuscrise.

Autoarele, luînd ca bază raportul final al Serviciului Colecții Speciale și Arhive al Institutului de Tehnologie Massachusetts adresat Fundației Naționale pentru Studii Umanistice, care a pus la dispoziția Institutului fonduri pentru a-și prelucra colecția de manuscrise, au punctat cîteva principii care au stat la baza ordonării și inventarierii acestor manuscrise:

1. Nivelul ideal de prelucrare nu este același pentru toate colecțiile. Ca intermediar între creatorii și cercetătorii documentelor, arhivistul trebuie să vizeze o prelucrare care să facă fondul folositor cercetătorilor. *A face mai mult, de dragul uniformizării instrumentelor de informare, este o risipă* (subl. n.). Scopul nostru trebuie să asigure ca munca cercetătorului să fie făcută sistematic și productiv;
2. Mai mult timp de lucru trebuie alocat colecțiilor care vor fi mai intens cercetate. Acestea vor fi stabilite împreună de arhiviști și cercetători;
3. Arhivistul care prelucreză fondul trebuie să admită că *ceea ce face el cu acest fond este tot ce se va face vreodată; este îndoielnic că vor fi altădată bani și timp pentru a reprlucra același fond* (subl. n.);
4. Deoarece timpul și cantitatea de muncă variază în funcție directă cu valoarea colecției puse în lucru, arhivistul va stabili împreună cu organele ierarhice un plan și modul de coordonare a muncii, dar și cooperarea între toți factorii corespunzători;
5. Prelucrarea este mai bine efectuată în echipă. *Fiecare arhivist ar trebui ajutat de un asistent* (arhivar-n.n), *care îndeplinește sarcini de rutină, eliberîndu-l pe arhivist pentru munca intelectuală* (subl. n.).

În continuare, sînt date amănunte despre nivelul prelucrării, planificarea și coordonarea muncii, instrumentele de informare realizate, păstrarea documentelor, folosirea studenților ca ajutor pentru arhiviști etc.

Un caz mai deosebit îl reprezintă nr. 3 al revistei, care a fost rezervat, în exclusivitate, unui aspect de primă importanță al arhivisticii contemporane: arhivele întreprinderilor. Lectura sumarului este revelatoare: David R. Smith, *An Historical Look at Business Archives (O privire istorică asupra arhivelor întreprinderilor)*, p. 273—278); Douglas A. Bakken, *Corporate Archives Today (Arhivele cor-*

porațiilor astăzi, p. 279—286); G. D. Smith, *Dusting Off the Cobwebs: Turning the Business Archives into a Managerial Tool (Ștergerea pinzelor de păianjen — transformarea arhivelor întreprinderilor într-un instrument de conducere)*, p. 287—295); Anne Van Camp, *Access Policies for Corporate Archives (Politici de acces pentru arhivele corporațiilor)*, p. 296—298); Mildred Simpson, *Photographs in a Business Setting: Atlantic Richfield Company (Fotografii dintr-o întreprindere)* — ARCO, p. 315—322); L. A. Bonfield și K. R. Lewis, *The American Brass Company: A Case Study of the Disposition of Business Records (Compania Americană a Alamei — un caz de ordonare a documentelor economice)*, p. 323—326) etc.

Ne-am oprit asupra articolului Lindei Edgerly, *Principii pentru arhivele întreprinderilor (Business Archives Guidelines)*, p. 267—272). Autoarea remarcă slaba preocupare, mai ales pînă în anii din urmă, pentru documentele create de comunitatea financiară nord-americană. Dar pe măsura creșterii disponibilităților de educație și a extinderii gamei întreprinderilor corporative, numărul celor care studiază istoria economică americană a crescut rapid.

Printre proiectele întreprinse de Grupul de legătură pentru arhivele întreprinderilor al Societății Arhiviștilor Americani, începînd din anul 1979, se află și formularea unor principii largi, practice pentru aceste arhive.

În multe direcții, *Principiile* elaborate reprezintă pentru „arhiviștii economici” un alt pas în procesul profesionalizării. Prin intermediul lor, arhiviștii din întreprinderi se străduiesc să definească ceea ce ei fac și să creeze un profil inteligibil atît pentru colegii lor arhiviști, cît și pentru întreprinderile ale căror documente ei încearcă să le păstreze. *Principiile* nu se vor etaloane minime, ci obiective dezirabile, autorii lor sperînd să ajute la stabilirea unor noi programe și la dezvoltarea ulterioară a celor deja existente.

Sînt prezentate elementele tipice ale unui program destinat arhivelor întreprinderilor, măsuri minim necesare, procedee arhivistice caracteristice, relațiile administrative ale unei arhive de întreprindere cu diferite niveluri ale ierarhiei, nevoile bugetare, personalul și spațiile afectate arhivelor de acest tip etc.

Pe linia precizării făcute la începutul încercării noastre, din numărul 4

al revistei ne-a atras atenția, cu deosebire, articolul *Proiectul „Istoria orală și documentele primarilor Dallas-ului” — un program de cooperare între instituții (The Dallas Mayors Oral History and Records Project: A Program of Institutional Cooperation, p. 472—474)* de Alan S. Mason și Gerald D. Saxon. Ei precizează că, „din nefericire, întâmplări zilnice obișnuite, dar cu semnificație istorică nu sînt înregistrate de documente și, astfel, nu se păstrează pentru posteritate. Istoria locală, în particular, este neglijată”.

Într-un efort de a suplini acest neajuns, Biblioteca „G. Gee” a Universității de Stat a Texas-ului de Est (East Texas State University) și Secția Arhive și Istorie a Bibliotecii Publice din Dallas au inițiat proiectul „Istoria orală și documentele primarilor Dallas-ului”, cu scopul de a trasa istoria politică a orașului în secolul al XX-lea. Urmău să fie folosite metodele istoriei pentru a reaminti evenimente, personalități și decizii care au condus la dezvoltarea impresionantă a celui mai important oraș texan.

Autorii aduc argumente pentru istoria orală: interviurile pot fi folosite pentru a umple golurile documentelor scrise. Procesele-verbale ale ședințelor consiliului municipal, relațiile ziarelor, documentele administrative și cele personale pot sublinia problemele avute în față de primă-

rie, dar rar scot în evidență gândurile și motivele oficialilor aleși.

A fost stabilit un acord care prevedea obligațiile și responsabilitățile celor două biblioteci în efectuarea interviurilor — cine, ce, în cel fel? — și cum vor fi materializate rezultatele. S-a întocmit lista celor care urmau să fie intervievați, aproximativ 85. Au fost stabilite, în mare, subiectele care trebuiau să fie abordate: trecutul celui chestionat și implicarea sa inițială în politica orașului; procesul luării deciziilor la primărie; principalele probleme publice în timpul participării la guvernarea locală a celui interviuat; sensibilitatea primăriei la problemele grupurilor minoritare și ale facțiunilor politice; reacția primăriei la schimbările sociale și economice; eficacitatea formei de conducere pentru un oraș ca Dallas-ul; factorii care au contribuit la buna guvernare; stiluri de conducere ale primarilor etc.

Programul a produs 120 de ore de înregistrări pe bandă și peste 2000 de pagini de transcrieri.

Ne oprim aici, nu înainte de a menționa bogata rubrică de *Recenzii*, prezentă în fiecare număr al revistei, *Indicii* volumelor 44 și 45 (nr. 4, p. 521—562), precum și *Notele tehnice* care conțin informații la zi privind tehnologiile și materialele utilizate în arhivele americane.

ALEXANDRU NASTOVICI

„LA GAZETTE DES ARCHIVES”, 1982, nr. 116—119, 313 p.

Trimestrialul Asociației Arhiviștilor Francezi, „La Gazette des Archives”, a continuat și în 1982 să publice articole de interes deosebit. Vom prezenta pe scurt acele preocupări care ni s-au părut binevenite arhivistului român, suficiente pentru a trezi interesul pentru celelalte articole care au văzut lumina tiparului în aceeași perioadă.

F. Hildesheimer, în *Inventare de arhivă și cercetarea istorică* (nr. 117—118, p. 71—81), precizează că „documentele nu există dacă nu sînt făcute cunoscute, instrumentele de informare elaborate de serviciile Arhivelor avînd drept scop tocmai să facă cunoscută existența documentelor păstrate și să le descrie mai mult sau mai puțin sumar”. Autorul are în vedere inventarul, repertoriul numeric, ghidul de arhivă, prezentarea de fond, catalo-

gul, remarcînd că evoluția instrumentelor de informare a fost, în linii mari, paralelă cu cea a cercetării istorice. Existența unei „noi istorii” l-a făcut pe arhivist sensibil la o anume relativitate istorică, el știind că instrumentul de informare pe care îl elaborează este făcut să rămînă. De altfel, în materie de clasificare, ade-vărul obiectiv este susceptibil de multe interpretări. Azi, dorința de generalizare și de neutralitate în redactarea instrumentelor de informare lasă să se vadă preocuparea arhivistului pentru satisfacerea cererii din ce în ce mai diversificate. Deoarece trebuie puse de acord două puncte de vedere de multe ori diferite, cel al arhivistului, autor de instrumente de informare, și cel al beneficiarului pentru care adesea sînt întocmite, au-

torul pledează pentru înțelegere între cele două categorii de specialiști.

O inițiativă fericită a avut revista alegînd pentru numărul 119 tema „Arhivele instituțiilor centrale”, cu referiri speciale la activitatea de preluare a acestor arhive într-un depozit central.

Analizînd dificultățile specifice stringerii la un loc a arhivelor cabinetelor ministeriale, Francis de Baëque, autorul articolului *În loc de introducere — arhive și continuitate* (p. 185—187), realizează o atență investigare a acestei activități. Conținutul depășește titlul, autorul ocupîndu-se de arhivele ministerelor înseși, de cele ale primului ministru și ale președintelui Republicii. Deci, interesul pe care îl prezintă documentele este considerabil. Dar folosirea lor poate fi adesea inoportună, chiar periculoasă. Este obligatoriu ca deținătorii acestor documente să fie precauți și devine inevitabilă selectarea celor care urmează să fie preluate Arhivelor.

Autorul face distincție între notele adresate de colaboratorii personali (membri ai cabinetului sau alți funcționari) ministrului, ele avînd caracter personal și nefiînd incluse în arhiva instituției, constituind „depozitul de arhivă cu titlu privat”, și, pe de altă parte, documentele care explică intervenția cabinetului ministrului în funcționarea administrației, elaborînd texte, dînd indicații ori pronunțîndu-se asupra hotărîrilor de administrare, care trebuie să intre în arhiva instituției centrale propriu-zise. Preluarea acestor arhive constituie, conform opiniei autorului, esențialul activității arhivistilor „în misiune”. Cît privește Franța, Comisia de Coordinare a Documentelor Administrative a intervenit pe lîngă primul ministru în toate rapoartele sale de activitate, pentru a cere generalizarea formulei

și obiectivul este aproape complet atins.

Daniel Farcis, în articolul *Preluarea arhivelor ministeriale — „misiunile” Arhivelor Naționale*, precizează unele aspecte ale acestei activități, una dintre cele mai importante.

Arhivele Naționale franceze desemnează pentru diferitele ministere arhiviști permanenți (membri ai personalului Arhivelor Naționale), care au sarcina să selecționeze și să pregătească transferul documentelor pentru păstrarea temporară sau permanentă. Acești arhiviști sînt ajutați de cîțiva colaboratori desemnați de ministerele respective, deși nu există încă un statut oficial al acestora, iar biroul lor este numit „misiune”.

Din anul 1982 toate „misiunile” formează o nouă secțiune în cadrul Arhivelor Naționale, sub responsabilitatea unui conservator-șef. Relațiile între noua Secție a Misiunilor și Cetea Arhivelor Naționale de la Fontainebleau sînt în curs de organizare.

Sarcinile misiunilor sînt: 1. preluarea documentelor; 2. selecționarea și clasarea lor; 3. elaborarea unor instrumente de informare.

Fără a exagera importanța acestor structuri și fără a avea iluzia că toate dificultățile actuale vor fi înlăturate prin aceste măsuri, autorul apreciază că aplicarea lor va da arhivistilor un ajutor de neprețuit la obținerea mijloacelor neapărat necesare aplicării dispozițiilor legale în administrația centrală.

Nu putem încheia această succintă prezentare a revistei franceze fără a atrage atenția asupra *Bibliografiei inventarelor, repertoriilor și ghidurilor de arhivă publicate în 1981* (nr. 116, p. 46—50), ca și cuprinzătoarele rubrici Însemnări, informații, reflecții și Cronică.

SIMONA CEAUȘU